

Iskaja veak četirtek in vsaj s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem do doma za celo leto 25 dn., ali leta 12-50 dn., četrto leto 75 dn. Izven Jugoslavije 46 dn. Naročnina se pošlje na upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušča do odločitve. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon Interurban št. 115.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Recepti se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročila inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nepravilne reklamacije so poštno proste. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.000. Telefon Interurban št. 115.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

44 številka

MARIBOR, dne 18 oktobra 1923.

57. letnik.

Kaj bo?

Beograd, 12. oktobra.

Zasedanje narodne skupščine (državnega zbora) je bilo dne 11. oktobra dovršeno. Do 20. oktobra narodna skupščina ne bo zborovala. Po 20. oktobru pride na vrsto državni proračun za leto 1924. Kako izgleda ta proračun, bomo še poročali. Ta državni proračun je pravi cvet in sad velesrbskega centralizma, za kojega so glasovali na Vidov dan leta 1921 Pucelji, Mermolji, Drofreniki, Kukovci in drugi.

Pašičevi vladi teče sedaj vođa v grlo. Radikali v skupščini nimajo več trdne večine. Kakih 20 radikalnih poslancev-kmetov se kuja in kljubuje Pašiču ter noče več čez drn in strn glasovati za Pašičeve predloge. Tako se je zgodilo dne 10. oktobra. Če ne bi osem Nemcev in 13 makedonskih Turkov vlada kupila za se, bi bil znan zakonski predlog o taksah propadel. In s tem bi tudi vlada morala iti. Samo Nemci in Turki so rešili Pašiča in njegovo vlado.

Radikalci se silno trudijo, da bi Jugoslovanski klub stopil v vlado. Te dni se radikalni veljaki sučejo okoli naših poslancev in jih skušajo pridobiti za vstop. A naši odločno odklanjajo vstop v vlado. Dr. Korošec je bil dne 11. oktobra celo pozvan h kralju. Če bi samostojneži in demokrati imeli take ponudbe, bi si prste polizali in se zvezali z vladno stranko, samo da bi dobili ministrske sedeže. Slovenska ljudska stranka pa dokler ne dobi zagotovila popolne avtonomije, ne more spremeniti svojega stališča.

Kaj bo po 20. oktobru, ko se znova začnejo seje parlamenta? Ali pridejo Radličevi poslanci našim na pomoč, da strmoglavijo sedanjo vlado? To je sedaj vprašanje, okrog katerega se suče dnevna politika.

Lep uspeh naših poslancev.

Desetek pri manjših posestvih odpravljen.

Beograd, 11. oktobra 1923.

Na pritisk slovenskih poslancev je finančni minister dr. Stojadinović dne 10. oktobra pri razpravi o zakonu o taksah in pristojbinah sprejel predlog, da se bo desetek za prevzemanje imovine v sorodstvo opustil, ako vrednost znaša samo 2 milijona kron. Ko stopi ta zakon v veljavo (najbrž 1. novembra 1923), otrokom, ki prevzamejo posestvo po starših ali bližnjih sorodnikih pri vrednosti do 2 milijona kron ne bo treba plačati nobenega desetka. Isto velja seveda tudi za moža in ženo. Desetek se plača še le pri vrednosti nad 2 milijona kron.

Minister se je dolgo branil, a konečno je vendar moral pristati na zahtevo poslancev Jugoslovanskega kluba. Pristal je tudi na nekatere druge naše predloge.

Živ pokopan.

Po angleškem izvirniku Arn. Bennett napisal Paulus.

I.

Zemeljska obla se je zasukala krog svoje osi in obrnila v stran od solca svojo najkulturnejšo plat. Na srednjo in zapadno Evropo je legel mrak in kmalu nato se je nad njo zagnila noč.

Neštevilne zvezdice so se prižgale na nebu in njim so se odzvale neštete lučice v nočni temi kulturne Evrope.

V enonadstropni hiši samotne ulice v nekem mestu — morebiti da je bilo v Sloveniji, morebiti da kje drugje v zapadni Evropi, v temi se ne vidi dobro — sta brleli dve luči, ena v pritličju, ena v prvem nadstropju, in molče pripovedovali, da tam vsekakor še nekdo kljubuje trmoglavemu redu narave.

Hiša je bila ena tistih, ki jim je na čelu zapisano, da navadno nihče v njih ne stanuje, in če tudi kedaj kdo pride uživati njihovo gostoljubnost, da se ne zmeni za njihovo usodo.

Da je dan, bi videli, kako je njeno lice že razjedal zob časa, da je omet odpadel, da njene stene žalostno kažejo gola rebra. Sipe na oknih, kar jih je še celih, so oslepele od prahu, nekje gori od strehe visi kos zleba, dva dimnika čepita na slonenu kot bi premišljevala, ali bi se ali ne strmoglavila v globočine.

Stopi skozi težka starinska vrata v vežo in udaril ti bo v nos zatohli, plesnivi duh zanemarjenega, zapuščenega hrama. Vsi prostori, nerodno razporejeni na obeh straneh veže in na stopnicah, so prazni, popol-

Nov udarec centralizma.

Danes teden nam je radikalna vlada naložila novo-silno breme z novimi taksami in pristojbinami. Poslanec Pušenjak je v skupščini temeljito razložil vse napake in težke posledice novega zakona o taksah. Očital je vladi, da daje izenačenje zakonodaje vedno na dnevni red, a je nikdar popolnoma in pravično ne izvede. Mesto izenačenja davkov dobimo nove takse, ki nas bodo na novo obdavčile za dohrev pol milijarde dinarjev.

Nove takse in pristojbine bodo napravile tudi silno zmedo v pristojbinskem postopanju, ki se vrši že po pet različnih pristojbinskih zakonih in sicer po posebnem za Srbijo, Bosno, Vojvodino, Hrvatsko in Slovenijo. Poslanec je našteval celo vrsto posebnosti taksnega zakona. Tako na primer, da morajo takse plačevati tudi oni, ki napovedujejo svoje dohodke, da se nezadostno kolekovane vloge mečejo enostavno v koš itd.

Iz znamenitega in stvarnega govora našega poslanca naj sledi del in zaključek, ki zadeva zlasti kmetški stan:

Prizivne in cerkvene takse.

Glavne hibe novega zakona obstoje v sledečem. V moderni državi se predpisujejo osobito za majhne stvari zmerne takse, da se morejo tudi revni sloji posluževati javnih naprav. Po predloženem zakonu je pa vsled previsokih taks nemogoče rešiti bagatelne zadeve potom sodišča. Vse sodniške takse so previsoke, kar pomenja podražitev pravne poti. Previsoke so tudi takse za prizive na višje instance. Ti prizivi se radi previsokih taks popolnoma onemogočajo. Neprimerno visoke so razne cerkvene takse, ki jih je predložil gospod minister ver. Grajati je posebno to, da se s temi taksami posega tudi v notranje zadeve posameznih cerkva.

Takse oškodujejo zadruge.

Pospeševanje varčevanja in pobiranja draginje naj bi bila prva skrb vsake države. Radi tega bi morala država stariiti vse, da se pospešuje združništvo, katerega glavni cilj je, pospeševati varčevanje, pobijati draginjo ter ustvariti ugodne življenske razmere za najširše sloje ljudstva. Predloženi zakonski načrt pa kaže, da se dela pri nas baš nasprotno. Dosedanje oprostite veljavne za zadruge, so se ukinile. To je protustavno, ker je čl. 29 ustave, ki pravi, da država materijelno podpira narodno združništvo.

Ko je gospod finančni minister predložil načrt zakona o neposrednih davkih, je v čl. 109 tega zakona oprostil zadruge raznih davkov. Čuditi se moramo, da je pri oprostitvi združ od taks popolnoma prezl naše zadruge. Mi smo v finančnem odboru že zahtevali, da se nam tudi za zadruge zagotovi v zakonu oprostitev taks, kakor se je ta oprostitev zasigurala za razne druge gospodarske dobrodelne naprave. Mi se ne moremo zadovoljiti s tem, da bi se ta oprostitev zasigurala samo

noma prazni. Videti jim je, da je v njih kedaj v davnih časih kraljevala trgovina ali slična obrt.

Le v dveh sobah brli življenje, ena je v pritličju na desno, druga prav nad njo v prvem nadstropju. Pa vse je tiho, mrtvo, nič se ne gane.

Poglejmo v pritlično sobo!

Prvo, kar vidimo, je seve svetiljka. Na majhni mizici stoji, vrh prazne škatle, v kateri so bile svojčas shranjene cigare. Mala, nizka petrolejka je, kakršno bi bil v dobrih časih lahko kupil za petindvajset krajcarjev. Kar je še pohištva v sobi, preprosta postelja in šepava omara, vse to bi dobil za par goldinarjev.

Svetiljka obseva ozko, zamazano mizno ploščo, zavoj cigaret na njej, kupčke tobačnega pepela, naslonjalo preprostega stola, ki gleda preko miznega roba, še eno naslonjalo in na njem — edinega prebivalca te samotne, zapuščene sobe.

Mož, ki sloni pri mizi, se je priživel do tiste dobe v življenju, ki se sme po pravici imenovati zanimiva. Do dobe, ki v njej mislite, da ste se otrešli, končno in za vselej, neumnih mladostnih sanj, da do jedra poznate in razumete življenje, da ste navajeni na prevare in razočaranja, in ki v njej nezapno premišlujete, kaj vse vam bo življenje še prineslo prijetnega in neprijetnega v bodočnosti.

Mož je namreč štel petdeset let.

Njegova glava je že bila nekoliko plešasta, lasje so bili osiveli, isto barvo je dobivala njegova konicasta brada in gosti brki pod nosom so bili že tudi pepelnati. Številne gube so se zaorale po njegovih licih in v kotih za očesi. In njegove oči so gledale otožno, zelo tožno. Če bi se bil postavil na noge in bi pogledal po sebi navzdol, bi bil videl — ne svojih čevljev, ker te je že

v pravilniku, ker se pravilniki lažje menjajo, nego zakoni.

Velik pomen združništva osobito za kmetstvo in delavsko ljudstvo zahteva, da finančni minister upošteva spomenico glavnega Saveza zemljoradniških združ in drug v Beogradu, ki zahteva, da se v zakonu o taksah izreče oprostitev zadrug, ki so članice tega Saveza.

Takse za kapitalizem in proti delovnim slojem.

Značilno za naše razmere je, da je gospod finančni minister opustil povišanje taks na dividende, s čemer se štiti kapitaliste in kapitalistična podjetja. (Klici na desnici: Kakor vedno!), dočim ni upošteval predlogov, ki bi bili v korist najširšim slojem ljudstva.

Previsoke so takse za šolska izpričevala in izpite, s čemer se podražuje šolanje, da celo onemogoči revnejšim slojem. Te takse nasprotujejo tudi ustavi, ki jasno določa, da se državna nastava daje brez upisnine, brez šolnine in brez drugih taks.

Nagrade za biriče.

Zalostno poglavje zase, ki vrže čudno luč na našo upravo, tvori člen, ki govori o tem, da se da 5-, oziroma 10 odstotna nagrada uradnikom, ki skrbje za redno plačilo in odmero taks, ki skrbje za odmero kazni. V vseh dobro urejenih državah se spnatra kot službena dolžnost uradnikov, da redno vrše svoje dolžnosti. Nepotrebne so torej nagrade, toda potrebno je upeljati redno kolkovno revizijo, ki je bila dosedaj upeljana v prečanskih krajih in ki bi stala manj, kot pa 5, oziroma 10 odstot. provizije. Le vedne kolkovne revizije bi onemogočile vsako zlorabo, med tem ko z začasno revizijo tega ni mogoče doseči.

V zakonu se nahajajo tudi stvari, ki ne spadajo notri, ampak bi spadale k večjemu v pravilnik. Finančni oblasti in finančnemu ministru se nalagajo posli, ki ne spadajo v njihov delokrog. Če pogledamo ves zakon o taksah, potem moramo reči, da nam je gospod fin. minister predložil velik pester šopek različnih taks. Toda kljub temu pestremu šopku vseh mogočih taks pogrešamo eno takso, ki bi dala državi velike dohodke. To je taksa za vse uradnike, ki nimajo potrebne naobrazbe. Z upeljavo take takse, ki je nunjo potrebna, bi se doseglo, da bi se iz državne službe odstranili uradniki, ki nimajo potrebne naobrazbe.

Dvoje posebnosti.

Kot posebnost prve vrste predlaga zakon, da se zahteva za vpogled v zemljiško knjigo taksa 10 dinarjev. Predlagatelj te določbe prav nič ne pozna zakonov in ne ve, da je zemljiška knjiga javna, da ima vsakdo pravico do vpogleda in da ga ne sme pri tem nihče ovirati.

Druga posebnost tega zakona je bila določba, da morajo šolska izpričevala dobiti le oni učenci, ozir. dijaki, ki predlože dokazila, da so stariši plačali davek.

Kaj je uspeh povišanih taks?

Kak finančni uspeh pričakuje finančni minister od

pred leti zakril trebušek, ampak gumb, ki je le še na par nitih malomarno visel od telovnika.

Petdeset let je imel. In samec je bil. In kakor vsi samci pri petdesetih letih — izjeme utegnute kje najti — se je čutil osamelega, zapuščenega. Zavedal se je, da ni bil preveč srečen v življenju. Če bi bil razkopal svojo dušo, bi bil našel v njenih globinah srčno, koprnečo željo po nekom, ki bi se brigal zanj, po nekom, ki bi ga čuval in branil pred neizgovornimi in neprilicami življenja.

Pa tega svojega razkritja bi ne bil priznal. Niti samemu sebi ne —.

Če je človek petdeset let star in sedi ob dveh po polnoči v prazni sobi pri slabo hrleči petrolejki, tedaj pač ni čudno, ako mu misli potujejo nazaj v življenje, posebno če, če je to življenje polno dogodkov.

Tudi samotni prebivalec pritlične sobe v zanemarjeni enonadstropni hiši je mislil na minulo življenje.

Ce si šel v tistih dneh mimo knjigarne in si se ozrl po izložbi, si zanesljivo zagledal v njej debelo, v rdeče platno vezano knjigo in krog nje ovitek z debelim napisom: «Najnovejši roman Aleša Blaža!» — Če si v drugi ulici šel mimo druge knjigarne, ti je tudi tam ustavil zaposleni korak enak napis. In če si kupil na oglu časopis katerekoli struje, ti je koj na prvi strani zakričal v obraz: «Nova knjiga! Glasoviti roman slavnega Aleša Blaža —!»

In narod je kupoval postajal pred izložbami, tiščal radovedne glave v časopise in htel v knjigarne. Ves dan knjigarji niso prodajali druga ko Aleša Blaža, mlado in staro se je naslajalo ob njegovih delih, osemnajst-

povišanih taks? V uvodu k taksnemu zakonu trdi, da pričakuje od tega povišanja 100 milijonov dinarjev. — Čisto gotovo pa je, da bodo te takse deležili pod milijarde v državno blagajno. Dokaz za to imamo iz proračunov in plačila taks prejšnjih let. Po proračunu za 1921-22 so znašale takse okoli 200 milijonov dinarjev. Po proračunu za 1922-23 so pa vsled izenačenja taks, ki se je izvedlo z zakonom iz leta 1921 določene takse v znesku 407.600.000 D.

Iz kazih, katere smo dobili od finančnega ministrstva, se je pa plačalo na taksah v 10 mesecih 448 milijonov 100.000 D, torej se je v desetih mesecih plačalo mnogo več, kakor je pa določeno za celo leto.

Koliko plačuje Slovenija?

Ako se to plačilo 448.000.000 D lepo razdeli na posamezne pokrajine, vidimo, da odpade od tega zneska na prečankse kraje 320.000.000 D torej okroglo tri četrtine vseh taks. Ako pogledamo te izkaze po posameznih pokrajinah, vidimo, da je Slovenija plačala v desetih mesecih na taksah 63.000.000 D., štirikrat večja Srbija pa komaj 126.000.000 D.

Zanimivo je dejstvo, da je plačala Slovenija na neposrednih davkih v desetih mesecih 73.000.000 D, na taksah pa tudi skoro toliko, in sicer 63.000.000 D. V nekaterih mesecih je plačala Slovenija na taksah celo več, kakor na neposrednih davkih. V maju mesecu letošnjega leta na primer je plačala na taksah 9 in pol milijonov dinarjev, na neposrednih davkih pa 9.300.000 D. Iz tega se lahko sklepa, da bo zopet Slovenija z novim povišanjem taks najhujše prizadeta.

V celi državi.

Ako primerjamo plačilo neposrednih davkov v celi državi s plačilom taks v celi državi, vidimo, da se je v celi državi plačalo v desetih mesecih na neposrednih davkih 488.000.000 D, dočim znaša po proračunu svota neposrednih davkov 518.000.000 D. Torej se je neposrednih davkov plačalo manj, kakor je pa bilo določeno po proračunu. Pri taksah je pa narobe. Taks se je plačalo v celi državi v desetih mesecih 448.000.000 dinarjev, dočim znašajo takse po proračunu 339.000.000 D. Torej se je plačalo v desetih mesecih na taksah za 110.000.000 D več, kakor se pa zahteva po proračunu. Zato ni prav nič potrebno, da gospod finančni minister zahteva, da se morajo takse povišati še za 100 milijonov D, ker se je v celi državi že v desetih mesecih plačalo taks za 110 milijonov dinarjev več, kakor ja pa določeno po proračunu leta 1922-23.

Iz kritike zakona samega sledi nedvomno, da pomenja to izenačenje pristojbinskega zakona, kakor dosedaj še vsako izenačenje, poslabšanje dosedanjih razmer, ker se brez poznavanja naših razmer in potreb, brez ozira na različno kulturo zgolj iz pretiranih fiskalnih razlogov povečajo že obstoječe takse in uvajajo nove, ker se otežkoča celi pristojbinski postopek, zlasti pa še kazensko postopanje. Ta zakonski načrt utrjuje in pospešuje birokratizem, ustvarja nejasnost in negotovost dosedanjega pristojbinskega postopanja, pomenja preveliko obremenitev prečankskih krajev, zlasti pa preveliko obremenitev kmetijskega in delavskega ljudstva.

Zadružni tečaji

se vršijo

od 12. novembra naprej po vseh sodnih okrajih Štajerske, Koroške in Prekmurja.

letnim dekletom so rdeča lica in starci so se čutili mladeniče ob ognju njegovih besed.

Vse je bralo Aleša Blaža, knjiga je v kratkem izgnila iz prometa in založnik je moral «z velikimi stroški» oskrbeti drugo in še tretjo izdajo. Kmalu nisi srečal več človeka na ulici, ki bi ne nosil debele, v rdeče platno vezane knjige pod pazduho.

Kritiki so pisali dolge članke laskavih ocen, slovstveniki so iskali in zbirali njegova dela ter govorili o novi dobi narodnega in vobče svetovnega slovstva, mladi nadebudni pisatelji so v nemem občudovanju strmeli v njegove knjige, oboževali Aleša Blaža, likali svoje pisateljsko pero ob njegovem sijajnem zgledu, se strastno prepirali z njegovimi nasprotniki, vsa javnost se je začudena zavedala, da leži v sponah slavnega, nedosežnega pripovednika in završalo je po papirnatem gozdu:

«Kdo je Aleš Blaž —?»

Nihče ga ni poznal —.

Šli so popraševati založnika. Založnik pa jim je povedal, da ga še nikoli ni videl. Rokopisi, je pravil, prihajajo k njemu večinoma po pošti, ali pa jih prinese sluga, in nagrado mu mora pošiljati poštneležeče kdove kam v tujino.

Časnikarji so ugibali o tem in o onem, končno pa so uganili, da je «Aleš Blaž» le pseudonim, le izmišljeno pisateljsko ime in za tem nerodnim imenom da se skriva sijajen, ženičen človek, ves drugačen nego so drugi smrtni ljudje, mlad mož visoke, nekoliko suhe postave, zmagovitega, neustrašenega nastopa, poln ognja in živahnosti, njegova obleka je neoporekljivo najnovejšega kroja, njegov obraz je gladko obrit in izrazitih, izklesanih potez, njegove oči se iskrijo, njegovi lasje so črni in kuštravi.

A. Predavanja:

1. Zgodovina zadružništva s posebnim ozirom na Slovenijo in Jugoslavijo.
 2. Vrste zadrug, njih bistvo in pomen za narodno gospodarstvo.
 3. Načela zadružništva.
 4. Posojilnice in varčevanje.
- Popoldne razgovor zadružnih funkcionarjev o denarnem gospodarstvu v zadrugah in zadružnem gospodarstvu sploh.

B. Spored tečajev:

- I. 1. Ponedeljek, 12. novembra ob pol 10. uri dopoldne: Brežice v župnišču (za sodni okraj Brežice).
 2. Torek, 13. novembra ob 9. uri dopoldne: Rajhenburg v društveni dvorani (za sodni okraj Sevnica).
 3. Četrtek, 15. novembra ob pol 9. uri dopoldne: St. Vid na Planini v župnišču (za vzhodno polovico sodnega okraja Kozje).
 4. Petek, 16. novembra ob pol 9. uri dopoldne: Kozje v Okrajni hranilnici (za vzhodno polovico sodnega okraja Kozje).
 - II. 5. Ponedeljek, 19. novembra ob pol 9. uri dopoldne: Slovenjgradec v prostorih Hranilnice in posojilnice (za sodni okraj Slovenjgradec).
 6. Torek, 20. novembra ob 9. uri dopoldne: Šoštanj v cerkveni hiši (za sodni okraj Šoštanj).
 7. Četrtek, 22. novembra ob pol 9. uri dopoldne: St. Jurij ob Taboru v cerkveni hiši (za sodni okraj Vransko).
 8. Petek, 23. novembra ob pol 9. uri dopoldne: Rečica ob Savinji v gostilni Čujež (za sodni okraj Gornji Grad).
 - III. 9. Ponedeljek, 26. novembra ob pol 9. uri dopoldne: Laško v društveni dvorani (za sodni okraj Laško).
 10. Torek, 27. novembra ob pol 9. uri dopoldne: Celje v hotelu Beli vol (za sodni okraj Celje).
 11. Četrtek, 29. novembra ob pol 10. uri dopoldne: Rogatec v kaplaniji za (sodni okraj Rogatec).
 12. Petek, 30. novembra ob 9. uri dopoldne: Šmarje pri Jelšah v gostilni Gradč (za sodni okraj Šmarje).
 - IV. 13. Ponedeljek, 3. decembra ob 9. uri dopoldne: Sv. Lenart v Slov. gor. v društveni dvorani pri Arnušu (za sodni okraj Sv. Lenart).
 14. Torek, 4. decembra ob 10. uri dopoldne: Konjice v prostorih Kmetijske hranilnice in posojilnice (za sodni okraj Konjice).
 15. Četrtek, 6. decembra ob 9. uri dopoldne: Slov. Bistrica v posvetovalni dvorani Okrajne hranilnice (za sodni okraj Slov. Bistrica).
 16. Petek, 7. decembra ob pol 9. uri dopoldne: Maribor v Lekarniški ulici 6-I. (za oba sodna okraja Maribor, levi in desni breg).
 - V. 17. Ponedeljek, 10. decembra ob pol 9. uri dopoldne: Prevalje v dvorani Katoliškega izobraževalnega društva za sodni okraj Marenberg.
 19. Četrtek, 13. decembra ob pol 9. uri dopoldne: Ptuj v Minoritski dvorani (za sodni okraj Ptuj).
 20. Petek, 14. decembra ob pol 9. uri dopoldne: Središče v Društvenem domu (za sodni okraj Ormož in Medjimurje).
 - VI. Po Novem letu: Gornja Radgona, Ljutomer, Murska Sobota, Črenšovci. Podrobni spored se objavi pravočasno.
- Zadruharji in posojilničarji, somišljeniki SLS, občinski odborniki, člani županske zveze, izobraževalnih društev, Orli, Orlice, Mladeniške in Dekliške zveze: udeležite se tečaja polnoštevilno.

In Aleš Blaž je sedel v tisti usodni noči v zapuščeni sobi enonadstropne hiše pri slabi, brleči svetiljki in mislil na svoje življenje —.

Ni bil rad v domovini. Pravzaprav ga skoraj nikoli ni bilo doma. Njegov dom je bila tujina, tam ga nihče ni poznal, ljudje so šli mimo njega, se niso brigali zanj, sam s seboj je bil, nemoten in neopažen je mogel delati, opazovati. Njegova najlepša dela so nastala v tujini.

Ne da bi sovražil domovino. Nikakor ne. Saj ji je dajal najboljše, najlepše, kar je imel, nesmrtna dela svojega duha.

Pa užaljen je bil —.

Aleš Blaž ni bil bogat. Oče — trgovec — mu je zapustil prazno hišo in nekaj denarja. In od tega ni mogel živeti, še manj pa s tem uresničiti svoje ideale, ki so šli za visokimi, daljnimi — dragimi cilji.

Toda, bodete ugovarjali, ali nima «Kraljevska akademija prosvete», najvišja zastopnica kmetstva in književnosti, bogato založena z državnimi podporami in zasebnimi darovi, — ali nima ta dolžnosti, da podpira podpore potrebne duševne delavce?

Stvar je imela svojo posebno zgodbo.

Nekdaj, pred mnogimi leti, je šlo v svet njegovo prvo veliko delo. Njegova povest «Grmeči svetovi» je kakor grom udarila med beroče občinstvo, ljudje so se pulili za knjigo. Kmalu je sledilo drugo in tretje delo in še nekatera in vsa javnost — in Aleš Blaž z njo vred — je bila prepričana, da bo kraljevska akademija prosvete kupila njegova dela, mu naklonila častno nagrado ter mu zagotovila mirno, študijam in delu posvečeno življenje. Kajti noben pisatelj — niti najslavnejši — še ni kedaj živel od samega peresa.

Mlad je še bil tistikrat, poln idealov, delati je hotel,

Naša županstva

naj svoj protest proti kuluku utemeljujejo podobno kakor je to storil okrajni zastop mariborski, ki je v svoji seji dne 27. sept. 1923 razmotril vprašanje o kuluku ter prišel do sledečega enoglasnega sklepa:

«Zakon o kuluku naj se pri nas ne uporablja, ker bi pomenjalo uporabljanje kuluka znatno poslabšanje že obstoječih razmer.

Prinasa je namreč v veljavi zakon z dne 23. junija 1866, št. 22 dež. zak. za Štajersko. Ta zakon določa v § 6, da se okrajne ceste naj gradijo in vzdržujejo od okrajnih zastopov potom okrajnih doklad. Ta zakon se je že dosledno uporabljal nad 50 let in so okrajni zastopi svoje ceste v resnici vzdrževali z lastnimi dohodki, posebno z okrajnimi dokladi.

Ta način vzdrževanja popolnoma odgovarja načinu, kakor se vzdržujejo državne ceste ter se torej morajo okrajne ceste označiti v zmislu zakona, «da so okrajne ceste ustrezne državnim cestam.»

Ta način vzdrževanja pa tudi odgovarja načinu vzdrževanja s kulukom, samo da je popolnejše in pravičnejše razdeljeno breme, ki ga ljudstvu nalaga vzdrževanje cest.

Po kuluku je namreč dopustna zamena z drugimi močmi, dopusten pa je tudi popolen odkup od osebnega dela. Za ta odkup so določene posebne takse. Da se ne gre za osebno delo, sledi najbolje iz dejstva, da so tej taksi podvržene tudi juridične osebe. Taksa je tem večja, čim bogatejša je dotična oseba.

Isti princip velja v zakonu z dne 23. junija 1866. Zameno izvrši okrajni zastop, ko najme posamezne delavce in voznike za ceste in jim plača mezde po dnevnih cenah. Obenem je pa tudi taksa določena stopnjema in sicer v obliki doklad na davke. Čim več ima kdo premoženja, tem več plačuje davkov in tem več plačuje tudi okrajnih doklad, ki se uporabijo za vzdrževanje cest.

Ta način pridobivanja sredstev za vzdrževanje cest je že udomačen in gre avtomatično naprej od leta do leta. Doklade se pobirajo po davčnih uradih, torej popolnoma pravično in brez posebnih stroškov in težko; kuluk pa bi povzročil mnogo dela in bi bilo nemogoče dohodke za vzdrževanje cest urediti tako enakomerno in precizno, kakor se to dogaja po sedanjem sistemu. Kuluk predvideva, da se eventualni prebitki morajo shranjevati in vporabiti za popravilo dotičnih cest ob dani priliki. S tem je rečeno, da tudi zakon o kuluku ne namerava drugega, kakor poskrbeti potrebna sredstva za vzdrževanje cest. Ta namen pa se mnogo bolje, mnogo preciznejše doseže po dosedanjem načinu, da se namreč krijejo stroški z okrajnimi dokladi na davke.

Za izvanredne slučaje pa določa § 7, da se lahko tudi po dosedanjih zakonih prisili občine, da prispevajo za vzdrževanje okrajnih cest v naturi, bodisi da morajo dati za okrajne ceste potrebno število voženj ali pa delavce.

Isto velja o občinskih cestah, kakor to določa § 11 zakona z dne 23. junija 1866 ter §§ 24, 69 in 70 občinskega reda.

Ker bi torej pomenjala uvedba kuluka poslabšanje današnjih že obstoječih razmer in bi se naprtilo občinam, osobito županom, novo, ogromno delo, ki bi ga pri najboljši volji ne mogli rešiti brezhibno, katero pa že dosedaj rešujejo na podlagi predpisanih davkov davčni uradi, zato je sklep, da se zakon o kuluku pri nas ne uvede, utemeljen.

V Mariboru, dne 27. sept. 1923.

študirati, videti ljudi in dežele, razširiti si obzorje, vleklo ga je v svet. Daljni, pestri svet je bil njegovemu ustvarjajočemu duhu neizčrpen vir, iz njega je zajemal vedno nove misli in kakor pridna čebelica je hotel nositi sladko strd iz daljnih vrtov v domači panj —.

In k temu bi mu naj bila pomagala kraljevska akademija prosvete.

Pa ljudstvo je kupovalo in bralo svojega Aleša Blaža, edino vprašanje, ki so se ga smatrali dolžni da ga rešijo, je bilo, ali je Aleš Blaž najslavnejši pisatelj vobče, ali pa le najslavnejši svoje dobe, kvečjemu da so se zabavljali čez kraljevska akademijo, založnik je bogatel, Aleševa dedščina se je sušila — kraljevska akademija pa se je mirno shajala k svojim rednim sejam, kupovala dela inozemskih pisateljev, zbirala in izdajala zaprašene rokopise davno umrlih pesnikov, jim stavila spomenike — in po dokončanem tem kulturnem delu je z beročim občinstvom vred odpotovala na oddih v sveži planinski zrak —.

Užaljen je odšel Aleš Blaž nazaj v svojo tujino. Pisateljvanje je postalo njegov kruh. Tlačnil je s peresom.

In zdajpazdaj je njegov založnik razburil javnost s kakim «najnovejšim delom Aleša Blaža», ljudje so noreli za knjigami, založnik si je mel roke, Aleševa dedščina pa se je krčila —.

Le redko je prišel domov. In vsakikrat je bila hiša njegovih očetov bolj zanemarjena, vsakikrat je zevala ena razpoka več na njenem pročelju, žleb gori pod streho se je klavrno obešal niže in niže in dimnika sta v svojo resnobo uvaževala samomorilni skok v globočine —.

Pa ni se brigal za to.

(Dalje prihodnjic.)